

Justitiedepartementet
Åklagarenheten
103 33 Stockholm
ju.a@regeringskansliet.se

Yttrande över slutbetänkandet Datalagring och integritet (SOU 2015:31)

Ekobrottsmyndigheten lämnar härmed sitt yttrande över rubricerat betänkande.

Sammanfattning

I många avseenden delar Ekobrottsmyndigheten utredningens bedömningar och välkomnar dess förslag.

Myndigheten anser dock att dess organisationsstruktur kan behöva beaktas vid utformningen av en beslutsordning för inhämtning av abonnemangsuppgifter.

Ekobrottsmyndigheten anser att förslaget om en skyldighet att förstöra uppteckningar från bl.a. hemlig övervakning av elektronisk kommunikation inte bör genomföras.

En möjlighet för Ekobrottsmyndigheten att hämta in uppgifter enligt inhämtningslagen bör övervägas, liksom åtgärder för att komma till rätta med de problem som uppkommer vid användning av s.k. NAT-teknik.

5 Vilka uppgiftskategorier ska lagras?

Ekobrottsmyndigheten delar utredningens bedömning att lagringsskyldigheten inte omfattar annat än vad som är strikt nödvändigt för att uppnå syftet med regleringen. Myndigheten anser dock att det finns behov av att införa skyldighet att lagra vissa ytterligare uppgifter, se nedan angående avsnitt 10.4 i betänkandet.

7 Inhämtning av abonnemangsuppgifter

Ekobrottsmyndigheten instämmer i utredningens bedömning att abonnemangsuppgifter typiskt sett är klart mindre integritetskänsliga än t.ex. trafik- eller lokaliseringssuppgifter (s. 186 i betänkandet).

Myndigheten delar utredningens bedömningar att det inte finns skäl att införa en särskild tillsynsuppgift, krav på underrättelse eller parlamentarisk kontroll i fråga om inhämtning av abonnemangsuppgifter (avsnitt 7.5.1–7.5.3 i betänkandet).

Myndigheten har dock betänkligheter mot utredningens förslag om att det ska införas en särskild beslutsordning för inhämtning av abonnemangsuppgifter, och att det därvid ska föreskrivas att beslut ska fattas ”av den myndighet som ska ingripa mot brottet eller den brottsliga verksamheten” samt att myndighetschefen får delegera rätten att fatta beslut om

sådan inhämtning till vissa andra anställda vid myndigheten. Det föreslås vidare att förundersökningsledaren utan delegation får fatta beslut om sådan inhämtning inom ramen för en förundersökning.

Ekobrottsmyndigheten är en åklagarmyndighet som ansvarar för bekämpning av ekonomisk brottslighet i den omfattning som anges i myndighetens instruktion (förordning [2007:972] med instruktion för Ekobrottsmyndigheten). Vid myndigheten bedrivs även kriminalunderrättelseverksamhet.

Vid Ekobrottsmyndigheten tjänstgör dels personal anställd vid myndigheten, dels polispersonal som Ekobrottskansliet vid Polismyndighetens Nationella operativa avdelning har ställt till Ekobrottsmyndighetens förfogande. I såväl den brottsutredande verksamheten som kriminalunderrättelseverksamheten deltar båda dessa personalkategorier. I förundersökningar vid myndigheten är förundersökningsledaren alltid en åklagare.

I förarbetena till den ändring i polisdatalagen (1998:622) som möjliggjorde att kriminalunderrättelseverksamhet bedrivs inom Ekobrottsmyndigheten uttalades att sådan verksamhet typiskt sett är renodlad polisverksamhet och därför inte bör ledas av Ekobrottsmyndigheten såsom varande en åklagarmyndighet, utan i stället bör ledas av av Rikspolisstyrelsen (prop. 2002/03:144 s. 17).

Ekobrottsmyndighetens organisation, där olika verksamhetsgrenar leds av olika myndigheter och den personal som tjänstgör i verksamheten är anställd av olika myndigheter, kan behöva beaktas vid utformningen av en struktur för inhämtning av abonnemangsuppgifter.

Inhämtning av abonnemangsuppgifter i brottsbekämpande verksamhet kan användas både under en förundersökning och i kriminalunderrättelseverksamheten.

Vad först gäller den brottsutredande verksamheten är det klart att i sådana mål som handläggs vid myndigheten är Ekobrottsmyndigheten ”den myndighet som ska ingripa mot brottet”. Beslut ska alltså, enligt förslaget, fattas av myndighetens generaldirektör, eller den som generaldirektören har delegerat beslutanderätten till. Inom ramen för en förundersökning föreslås förundersökningsledaren (vid Ekobrottsmyndigheten alltid en åklagare), utan delegation, vara behörig att fatta beslut. En begränsning för myndigheten ligger i att delegation endast föreslås kunna ske till någon som är anställd vid myndigheten. Det skulle således vara uteslutet att delegera beslutanderätten till polispersonal som är verksam i utredningsverksamheten. Utifrån de exempel på befattningshavare till vilka delegation bör kunna ske som ges på s. 195 och s. 332 i betänkandet, torde det emellertid i huvudsak bli aktuellt att delegera beslutanderätten till personal anställd vid Ekobrottsmyndigheten. Det måste dock framhållas att myndigheten inte har tagit ställning till om, och i så fall hur, delegationsmöjligheten bör användas om förslaget genomförs.

När det därefter gäller kriminalunderrättelseverksamheten anser Ekobrottsmyndigheten att det måste tydliggöras vad som avses med ”den myndighet som ska ingripa mot den brottsliga verksamheten”. Utgörs ”ingripandet” av att den brottsliga verksamheten granskas av kriminalunderrättelseverksamheten? Som framgått ovan leds kriminalunderrättelseverksamheten vid Ekobrottsmyndigheten av Polismyndigheten, och det bör vara tydligt att

beslut om inhämtande av abonnemangsuppgifter i kriminalunderrättelseverksamheten ska fattas av Polismyndigheten. På liknande sätt som ovan beskrivits innebär förslaget att beslutanderätten kan delegeras endast till viss personal verksam vid myndigheten, dvs. personal anställd vid Polismyndigheten.

Myndigheten välkomnar utredningens förslag att förtydliga att abonnemangsuppgifter även får inhämtas i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet.

8 Uppgifter som omfattas av yrkesmässig tystnadsplikt

Ekobrottsmyndigheten instämmer i utredningens slutsats att det inte bör införas något förbud mot att inhämta uppgifter om kommunikation som kan vara skyddad på grund av tystnadsplikt.

Utredningen föreslår dock en skyldighet att omedelbart förstöra uppteckningar från hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i de delar innehållet avser uppgifter som omfattas av frågeförbudet i 36 kap. 5 § andra–sjätte styckena rättegångsbalken (från den motsvarande skyldigheten att förstöra uppgifter som inhämtats enligt inhämtningslagen bortses i det följande).

Ekobrottsmyndigheten anser att ett tungt vägande skäl mot förslaget är att sådana uppgifter som föreslås omfattas av förstörelseskyldigheten också kan tala till den misstänktes fördel. Som ett exempel kan nämnas att uppgifter från hemlig övervakning av elektronisk kommunikation kan ge stöd för att den misstänkte *inte* var på t.ex. en brottsplats vid tidpunkten för samtalet. Europadomstolen har i ett par avgöranden (*Natunen mot Finland*, case no. 21022/04 och *Janatuinen mot Finland* case no. 28552/05) fällt Finland för att material från hemliga tvångsmedel förstörts under utredningsstadiet. Europadomstolen fann att agerandet inneburit en kränkning av den misstänktes rätt till en rättvis rättegång eftersom besluten att förstöra materialet medfört att varken domstolen eller den misstänkte getts möjlighet att bedöma frågan om materialet varit relevant eller inte.

En annan invändning mot förslaget är att svårigheter kan uppkomma vid den praktiska tillämpningen. Som utredningen anför innebär konstruktionen att det är kommunikationens innehåll som avgör om uppteckningarna ska förstöras, att bestämmelsen sällan kommer att tillämpas i andra situationer än vid en pågående hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation. Frågan kan dock aktualiseras även i andra situationer, t.ex. sedan ”samtalslistor” inhämtats från en teleoperatör med stöd av ett beslut om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation avseende förfluten tid. Om det därefter framkommer uppgifter, t.ex. genom ett förhör, att den misstänkte haft telefonkontakt med sin advokat vid ett angivet tillfälle, uppkommer fråga om vilket ”beviskrav” som ska uppställas för att det ska finnas en skyldighet att förstöra uppteckningar om ett sådant samtal. Likaså uppkommer frågan hur denna skyldighet att förstöra uppgifter i en inkommen samtalslista ska fullgöras.

Ytterligare ett problem är att avgöra vilka delar av en uppteckning som ska förstöras. Enligt förslaget ska uppteckningarna förstöras ”i de delar innehållet avser uppgifter” som omfattas av frågeförbudet. Frågeförbudet är i vissa fall (t.ex. när det gäller advokater och läkare) utformat på så sätt att det avser vad som har ”anförtrotts” vissa befattningshavare i deras yrkesutövning, eller vad de i samband därmed har ”erfarit” (angående svårigheterna att tolka

dessa begrepp, se Fitger m. fl., Rättegångsbalken, kommentaren till 36 kap. 5 §). I fråga om rättegångsombud, biträden och försvarare gäller frågeförbudet endast vad som har ”anförtrotts” dem, och alltså inte vad de har ”erfarit”. Även om man begränsar resonemanget till den praktiskt mest troliga situationen, dvs. att det pågår en hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, är det svårt att se hur det ska vara möjligt att bedöma vad som har anförtrotts t.ex. en advokat under ett samtal som inte har fått avlyssnas (jfr 27 kap. 22 § första stycket rättegångsbalken). Vissa metadata, som t.ex. tidpunkten för samtalet, kan det nog sägas att advokaten har ”erfarit”, men det gäller knappast en uppgift om lokaliseringen av den misstänktes utrustning. När det gäller rättegångsombud m.fl. är det överhuvudtaget svårt att bedöma vilka metadata som kan sägas ha ”anförtrotts” befattningshavaren.

Sammantaget är det Ekobrottsmyndighetens uppfattning att förslaget inte bör genomföras.

9 Inhämtningslagen

Mot bakgrund av utredningens bedömning att systemet med myndighetsbeslut, inklusive tillsyn av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, på det hela taget fungerar väl, instämmer Ekobrottsmyndigheten i att det inte finns skäl att ändra beslutsordningen. Myndigheten vill särskilt framhålla att åklagare inte bör ha någon beslutsfunktion vid inhämtning i kriminalunderrättelseverksamheten (se avsnitt 9.3.2.4 i betänkandet och Ekobrottsmyndighetens remissyttrande över SOU 2009:1, Justitiedepartementets dnr Ju2009/834/Å).

10.2 Ekobrottsmyndighetens behov av en möjlighet att hämta in uppgifter enligt inhämtningslagen

Som framgår av betänkandet har Ekobrottsmyndigheten till utredningen framfört att myndigheten har ett behov av att kunna hämta in uppgifter enligt inhämtningslagen. De skäl som myndigheten har framfört återges i betänkandet.

Utredningen har funnit att det inte ingår i dess uppdrag att överväga sådana förändringar i lagens tillämpningsområde, men är av uppfattningen att det kan finnas anledning att överväga frågan i annat sammanhang.

Ekobrottsmyndigheten vidhåller vad som har framförts till utredningen i detta avseende och anser att det är angeläget att frågan, om den inte kan behandlas i detta sammanhang, inom kort övervägs i ett annat lagstiftningsärende.

10.4 NAT-teknik

I avsnittet redogörs för de problem som uppstår vid användning av NAT-teknik, då internet-leverantörerna inte lagrar alla de uppgifter som behövs för att knyta trafiken till specifika abonnenter. Som framgår har Post- och telestyrelsen till Ekobrottsmyndigheten uttryckt uppfattningen att lagringsskyldigheten inte omfattar alla dessa uppgifter. Ekobrottsmyndigheten anser det mycket angeläget att denna problematik behandlas snarast.

Övrigt

Ekobrottsmyndigheten har tagit del av Åklagarmyndighetens yttrande över remissen. Ekobrottsmyndigheten delar Åklagarmyndighetens uppfattning att det bör övervägas att införa en ordning där domstolen fattar beslut om hemlig avlyssning av en misstänkt, medan

åklagaren är behörig att besluta om att ytterligare teleadresser ska omfattas av den beslutade avlyssningen.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Eva Fröjelin. I den slutliga handläggningen har chefsjuristen Lena Lindgren Schelin deltagit. Verksjuristen Kenneth Edgren har varit föredragande.

Eva Fröjelin

Kenneth Edgren

Kopia till
Åklagarmyndigheten, UC Malmö